

Els monjos més violents... o l'abat més odiat

Un abat assassinat i uns monjos executats al monestir de Sant Esteve de Banyoles

Banyoles va sorgir a redós del monestir de Sant Esteve. Al segle IX, els monjos van impulsar la colonització d'unes terres pantanoses a tocar de l'estany. Els camperols que s'hi van assentar van formar un nucli de població que s'anomenarà Banyoles. Les relacions del monestir amb els banyolins, però, no sempre van ser pacífiques.

JORDI GALOFRÉ > TEXT I FOTOS

>> *Església del monestir de Sant Esteve de Banyoles. La façana actual és el resultat d'una reconstrucció dels segles XVII-XVIII, perquè el campanar, el claustre i part del temple van ser destruïts per les tropes franceses el 1655.*

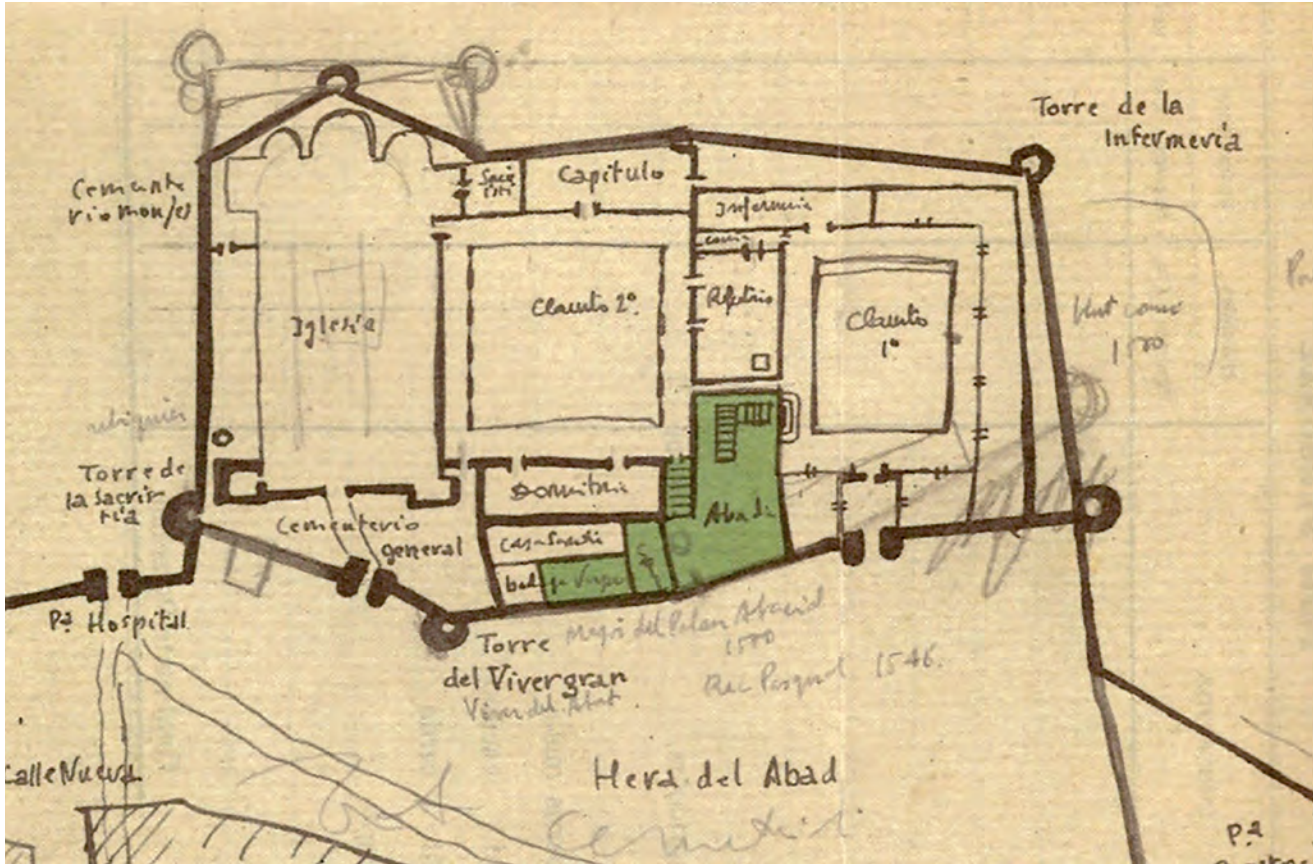
Els abats eren els senyors de Banyoles. Tenien el monopoli de la carnisseria i els forns, el dret de pescar a l'estany, s'ingerien en el govern municipal, tenien presons, podien imposar multes i càstigs corporals... Res no es podia fer a Banyoles sense el permís de l'abat. Les relacions amb els banyolins, per tant, eren tibants i conflictives, i sovintejaven els episodis de violència.

Però el que més crida l'atenció no és la violència amb els súbdits, que és un fet força habitual arreu, sinó la violència a l'interior del monestir mateix. El cas més notori es va produir en temps de l'abat Antoni de Cartellà i Alemany, que va ser abat de Sant Esteve de Banyoles de 1618 fins a 1622. Provenia de la família dels Cartellà, senyors del castell de Falgons, a Sant Miquel de Campmajor, i era un personatge conflictiu. Havia estat monjo almoiner del monestir de Santa Maria de Ripoll i la seva gestió havia provocat greus incidents, amb la intervenció

del bandoler Perot Rocaguinarda, que va acudir a Ripoll per ajudar els monjos contra els vilatans que s'havien revoltat contra el domini del monestir.

Amb aquests antecedents tan poc recomanables, Antoni de Cartellà va ser nomenat abat del monestir de Banyoles i va entrar solemnement a la població el 9 de desembre de 1619. La seva actuació com a abat va ser problemàtica, no sols en relació amb la vila de Banyoles (el *Llibre de la Universitat i vila de Banyoles* el titlla de «grandíssim traïdor», «home molt violent, malvolgut dels súbdits i dels vassalls») sinó també amb els seus monjos. És clar que alguns d'aquests monjos no eren precisament uns angelets. Un d'ells, Jeroni Carrauta, havia robat 500 lliures a l'abat i sembla que no era el primer robatori que cometia. Un altre monjo, Lluís Descall, ho va veure i no sols no va impedir-ho, sinó que va exigir una part del botí. Per evitar el càstig de l'abat, que semblava imminent, els dos monjos, als quals es va afegir Pere Antoni Descall, germà de Lluís,

El que més crida l'atenció no és la violència amb els súbdits, que és un fet força habitual arreu, sinó la violència a l'interior del monestir mateix

van decidir actuar de manera expeditiva, i el 24 d'abril de 1622 van col·locar un barril de pólvora a sota de l'habitació on dormia l'abat i el van fer explotar. El terra, les parets, el llit i l'abat, tot va volar pels aires. Evidentment, l'abat va morir.

Fer volar pels aires un abat, tot i que fos l'abat més odiat de la història del monestir, va tenir conseqüències. Els abats dels monestirs d'Amer, Sant Pere de Galligants, Sant Martí de Canigó i Santa Maria de Ripoll es van apressar a acudir a Banyoles. La justícia secular va actuar amb una diligència inusual. Molt aviat, els tres monjos van ser acusats. Dos d'ells, Jeroni Carrauta i Lluís Descall, van confessar el crim. El mateix duc d'Alcalà, virrei de Catalunya, va acudir a Banyoles per portar els acusats a Girona, on van ser condemnats a mort. El bisbe de Barcelona els va desposseir del seu estat eclesiàstic i la sentència es va executar el 31 de maig de 1622. Tal com el virrei va explicar al rei: «Se les dio garrote, haviendo puesto sus cabezas en una torre del monas-

terio, y en una piedra grande escrito el caso y el castigo». En canvi, el tercer inculpat, Pere Antoni Desalls, tot i que sembla que va ser qui va encendre la metxa, va negar amb insistència la seva participació i va poder evitar la mort.

Tot això va passar el 1622. Cent setanta-vuit anys més tard, el 19 de gener 1790, Francisco de Zamora, jutge de l'audiència de Catalunya, va visitar Banyoles, en el decurs dels seus viatges per Catalunya i hi va veure un detall que li va cridar tant l'atenció com per consignar-lo en el seu *Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Quan va visitar el monestir de Sant Esteve, va veure «los monjes con espadas» i va afegir, sorprès, «que es la primera vez que lo he visto». A finals del segle XVIII els monjos de Banyoles no eren els més violents de la història del monestir, però la seva imatge, barrejant hàbits i espases, no deixa de ser una visió insòlita i inquietant.

Jordi Galofré és historiador.

>> **Croquis del monestir de Sant Esteve de Banyoles al segle XVII, segons Lluís G. Constans. Es pot observar, remarcada de color verd, la casa de l'abat.**

A baix, escut dels Cartellà que es troba al monestir de Sant Esteve de Banyoles.

Fer volar pels aires un abat, tot i que fos l'abat més odiat de la història del monestir, va tenir conseqüències